

DRAAIBOEK

TAAL- EN LEERBELEID IN OPLEIDINGEN

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Stappenplan	4
Stap 1: Volg nascholing	4
Stap 2: Schriftelijke bevestigingen cursisten en docenten	5
Bevestiging cursisten	5
Bevestiging docenten	7
Stap 3: Richt een werkgroep taal- en leerbeleid op	17
Stap 4: Schrijf een visie en een taalbeleidsplan	17
Visie	17
Visie-ontwikkeling algemeen.....	17
Taalvisie-ontwikkeling stap 1	22
Taalvisie-ontwikkeling stap 2	23
Format Taal-en leerbeleidsplan	25
Voorbeeld Taal- en leerbeleidsplan	28
Mogelijke taal-en leerbeleidsacties op vier niveaus	47
Stap 5, 6, 7: Uitvoeren, evalueren, bijsturen/verankeren	49

INLEIDING

Taal- en leerbeleid in beroepsopleidingen blijft een relatief nieuw gegeven binnen het volwassenenonderwijs. De instroom van anderstalige en laag taal- en studievasthoudende cursisten stijgt wel, maar de opleidingscentra hebben over het algemeen weinig handvatten om daar een structureel antwoord op te bieden. Dit kan de door- en uitstroom van de anderstalige en laag taalvaardige cursisten in gevaar brengen.

In november 2011 startte het Huis van het Nederlands Vlaams-Brabant met een EIF-project 'Taalbeleid in opleidingen: geïntegreerde taaltrajecten bij beroepsopleidingen'. Het project heeft als doel te werken aan het toegankelijk maken van beroepsopleidingen voor laag taalvaardige cursisten en anderstaligen. Het Consortium L4 ondersteunt het Huis van het Nederlands bij dit project mede dankzij middelen van het Impulsfonds voor het migrantenbeleid. Bij de uitvoering van het project bestaat er een intensieve samenwerking tussen het Huis van het Nederlands Vlaams-Brabant en het Consortium L4.

In dit kader ontwikkelde het Huis van het Nederlands Vlaams-Brabant en het Consortium voor Volwassenenonderwijs L4 een instrument om de nood en behoefte van cursisten aan ondersteuning mbt taal- en studievasthoudingen in kaart te brengen en op basis daarvan actiepunten naar de cursisten, de docenten en de directie te formuleren. Dit instrument bestaat uit een schriftelijke vragenlijst voor cursisten en voor docenten. Op basis daarvan kan u een taal- en leeromgevingsanalyse maken en actiepunten formuleren voor uw centrum. Beide vragenlijsten zijn in bijlage te vinden, net als de format voor de taal- en leeromgevingsanalyse, een voorbeeld van een ingevulde omgevingsanalyse, een taalvisie-ontwikkelingsplan en een document waarin voorbeelden van acties te vinden zijn. Het is zeker mogelijk, en zelfs wenselijk, om dit instrument te versterken met observaties in lessen en gesprekken met cursisten, docenten, studiebegeleiders en directie.

Dit instrument is door het Huis van het Nederlands Vlaams-Brabant en het Consortium L4 uitgetest in vier opleidingen en is gebruiksklaar voor centra om er zelf mee aan de slag te gaan.

Het is ook mogelijk om de vragenlijsten digitaal af te nemen en te analyseren. Neem daarvoor gerust contact op met het Consortium L4. Voor vragen ivm dit werkinstrument kan u steeds terecht bij het Consortium L4 en Het Huis van het Nederlands Vlaams-Brabant.

Veel succes ermee!

Consortium L4
Huis van het Nederlands Vlaams-Brabant

STAPPENPLAN TAAL-EN LEERBELEID

- Stap 1 volg nascholingen over taal- en leerbeleid
- Stap 2 beraag het personeel en de cursisten
- Stap 3 richt een werkgroep taal- en leerbeleid op
- Stap 4 schrijf een visietekst en een taal- en leerbeleidsplan
- Stap 5 voer het taal- en leerbeleidsplan uit
- Stap 6 evalueer het taal –en leerbeleidsplan
- Stap 7 veranker het taal- en leerbeleid in het centrumbeleid

STAP 1: VOLG NASCHOLING

Mogelijke kanalen:

- Huizen van het Nederlands: Vorming ‘Hoe starten met een taal- en leerbeleid?’
- CTenO: opleiding expert taalbeleid

Infomeer jezelf:

- Via de website www.klaretaalrendeert.be → opleidingen
- Lees boeken over taalbeleid en taalgericht vakonderwijs:

Voorbeelden:

Taalgericht Vakonderwijs, Maaike Hajer, uitgeverij Coutinho

Taalbeleid in het secundair onderwijs, Bogaert, Nora, Nora Bogaert & Kris Van Den Branden, uitgeverij acco

Lesgeven in meertalige klassen, Monique Van de Laarschot, Noordhoff Uitgevers B.V.

STAP 2: SCHRIFTELIJKE BEVRAGING

BEVRAGING CURSISTEN

1. Datum:/...../.....
2. Wat is je moedertaal?
3. Wat is je tweede taal?
4. Hoe oud ben je?
5. Wat is je geslacht? M/V
6. Welke opleiding volg je momenteel?
7. In welk centrum volg je deze opleiding?

Lees de zinnen. Kruis 'akkoord', 'niet akkoord' of 'soms' aan.

	akkoord	niet akkoord	soms
1	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
2	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
3	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
4	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
5	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
6	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
7	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
8	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
9	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
10	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
11	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
12	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
13	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
14	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
15	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
16	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
17	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
18	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
19	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
20	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
21	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
22	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
23	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
24	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
25	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
26	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
27	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

28	Voor mij is het duidelijk wat ik moet studeren	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
29	Ik weet goed hoe ik moet studeren	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
30	Ik weet wat ik van buiten moet leren en wat ik alleen maar moet kunnen toepassen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
31	Ik weet welke dingen in de cursus heel belangrijk zijn en welke minder belangrijk zijn	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
32	Ik zou graag meer ondersteuning krijgen bij het maken van taken en het instuderen van de lessen.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
33	Ik weet hoe ik moet beginnen aan de taken die de docent me geeft	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
34	Ik heb voldoende tijd om te studeren	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Zijn er vakken die je moeilijk vindt om te studeren of die je moeilijk kan begrijpen tijdens de les? Welke vakken zijn dat? Waarom zijn ze moeilijk, denk je?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Heb je nog vragen of opmerkingen? Schrijf ze op.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bronnen:
 Hacquebord, Hilde. Taalproblemen en taalbehoeften in het voortgezet onderwijs. Leerling- en docentenvragenlijsten als instrumenten voor taalbeleid. In: *Levende Talen Tijdschrift*, jg. 5, nr.2 (2004)
 Steunpunt GOK (2003). *Taalbeleid op school. Instrument voor een analyse van de beginsituatie. Secundair Onderwijs*. Leuven.



BEVRAGING VAKDOCENTEN

1. Datum:/..../.....
2. In welk centrum geeft u les?
3. In welke opleiding geeft u (hoofdzakelijk) les?
4. Welk(e) vak(ken) geeft u?
5. Hoeveel uur per week geeft u dit vak?

Vul in of kruis aan

1 Hoeveel procent van uw leerlingen heeft moeite met de taal tijdens de lessen?

...%

2 Welke vaardigheid is het belangrijkste voor uw vak? Geef het aan met een cijfer van 1 tot 4 (1 = het belangrijkste).

- luisteren
- lezen
- spreken
- schrijven

3 De problemen die mijn leerlingen met het Nederlands hebben, betreffen vooral

- mondelinge instructies begrijpen
- een mondelinge uitleg begrijpen
- antwoorden mondeling formuleren
- een mondelinge uitleg geven
- vragen stellen
- overleggen bij groepswork
- de uitspraak
- vragen schriftelijk beantwoorden
- verslagen schrijven
- notities maken
- de spelling
- alledaagse woordenschat
- typische vakwoordenschat
- schoolwoordenschat
- globaal lezen
- zoekend lezen
- schriftelijke instructies begrijpen
- andere:

4 De problemen die mijn leerlingen met studievaardigheden hebben, betreffen vooral

- zelfstandig werken

- samenwerken aan een taak
- de lesinhoud in eigen woorden vertellen
- zelf voorbeelden verzinnen bij de lesinhoud
- zelf schema's en samenvattingen maken
- onderscheiden welke zaken belangrijker zijn dan andere
- het maken van een studieplanning
- het zich houden aan de studieplanning
- weten hoe ze aan een taak moeten beginnen
- weten hoe ze de les moeten studeren
- weten wat ze moeten studeren
- begrijpend lezen
- andere:

5 Vind je het belangrijk dat taalzwakke cursisten ondersteuning krijgen? Zo ja, op welke manier zou dat dan best gebeuren? Hieronder volgen enkele mogelijkheden. Duid aan met een cijfer van 1-3 welke mogelijkheid volgens jou het meeste kans heeft op slagen (1 = meeste slaagkans).

... voortraject : de cursist volgt eerst een cursus Nederlands voordat hij aan het traject begint. De inhoud van de cursus Nederlands is afgestemd op de inhoud van de vakopleiding. Hierdoor wordt zijn traject wel verlengd.

... neventraject : de cursist volgt – gelijktijdig met de vakopleiding - een cursus Nederlands. De inhoud van de cursus Nederlands is afgestemd op de inhoud van de vakopleiding.

... taalcoaching : Een taalcoach geeft tijdens de lessen van de vakopleiding taalondersteuning aan de cursist. Een taalcoach geeft ook nuttige tips en handige methodieken door aan de vakleerkracht.

6 Gebruik je de cursus veel in de les?

- ja
- nee

Indien ja, op welke manier?

- als informatiebron voor de cursisten tijdens het maken van opdrachten in de les
- als oefenboek (bv. invuloefeningen, vragen, ...)
- om teksten te lezen en te bespreken
- ter ondersteuning van de les
- andere:

7 Is de cursus ook voor taalzwakke cursisten begrijpelijk?

- ja
- nee

Indien nee, waarom niet?

- de woordenschat is te moeilijk
- de zinnen zijn te lang
- er is geen duidelijke structuur
- er zijn te weinig visualisaties
- het woordgebruik is te abstract (te weinig voorbeelden, niet toegepast op de leefwereld van de cursisten, ...)
- andere:

8 Hebben taalzwakke cursisten problemen met de taal die je gebruikt in examenvragen?

- ja
- neen

Indien ja, waar ligt dat volgens jou aan?

.....

9 Moeten cursisten bij het oplossen van de examenvragen veel taal gebruiken?

- ja
- nee, zij moeten vooral symbolen gebruiken (bv. kruisjes bij meerkeuzevragen)
- nee, zij moeten vooral schematische voorstellingen geven
- andere:

Indien ja, zijn de antwoorden van de cursisten dan duidelijk geformuleerd?

- ja
- nee

Indien nee, wat is de reden?

- foute zinsconstructies
- veel taalfouten
- onduidelijk antwoord omwille van onbegrip van de leerstof
- andere:

10 Maken de cursisten de opdrachten die je hen geeft op een goede manier?

- ja
- niet altijd
- neen

Indien nee of niet altijd, waar zijn er tekortkomingen?

- taal
- de opdracht wordt niet ingediend
- de opdracht wordt niet op tijd ingediend
- de instructies voor de opdracht worden niet gevolgd
- de cursisten hebben niet genoeg inzicht in de cursus
- er zit onvoldoende of geen structuur in het werk
- de cursisten weten niet hoe ze aan de opdracht moeten beginnen
- andere:

11 Merk je wanneer de cursisten in de les niet meer kunnen volgen?

- ja
- soms
- neen

Indien ja of soms, waar ligt dat aan?

- de les duurt lang
- er worden veel vakspecifieke woorden gebruikt
- het tempo ligt hoog
- de cursisten moeten zelfstandig werken
- de oorzaak staat los van de les of de school (bv. psychosociale problemen, financiële problemen, ...)
- andere:

Wat doe je daar dan aan?

.....
.....
.....

12 Wat doe je om de theorie voor de cursisten gemakkelijker te maken? Gelieve de voor jou 3 meest relevante antwoorden aan te kruisen.

- ik probeer zoveel mogelijk te visualiseren
- ik probeer de eigen ervaringen van de cursisten zoveel mogelijk te betrekken
- ik probeer de cursus beter te structureren
- ik probeer moeilijke woorden te vermijden
- ik probeer de moeilijke woorden in gemakkelijke woorden te omschrijven
- ik herhaal veel
- andere:

13 Wat doe je als je merkt dat een cursist problemen heeft met bepaalde studievaardigheden?

- ik geef zelf tips tijdens de les
- ik spreek de student aan na de les
- ik neem contact op met een studiebegeleider of een andere leerkracht
- ik onderneem geen actie
- ik weet niet hoe ik daarop moet reageren
- andere:

Lees de uitspraken en kruis 'akkoord', 'niet akkoord' of 'soms' aan.

	akkoord	niet akkoord	soms
1 Ik weet welke leerlingen taalzwak zijn.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
2 Ik heb inzicht in de moeilijkheden die taalzwakke leerlingen met het Nederlands kunnen hebben.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
3 Ik weet met welke woorden leerlingen problemen hebben.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
4 Als het kan, gebruik ik gemakkelijke woorden.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
5 Nieuwe woorden leg ik altijd uit.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
6 Als ik iets uitleg, probeer ik met een concreet voorbeeld te beginnen.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
7 In mijn lessen pas ik mijn taalgebruik aan zodat iedereen mij goed begrijpt.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
8 Alle leerlingen zijn actief betrokken bij de les.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
9 Bij mijn vak geef ik leerlingen vaak de kans om hun spreekvaardigheid te oefenen.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
10 Leerlingen die niet vlot spreken, krijgen voldoende tijd om zich uit te drukken.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
11 Ik corrigeer de taal van mijn leerlingen als ze spreken.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
12 Opdrachten die veel praat- en/of schrijfwerk vragen, sla ik liever over.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
13 Ik weet wat ik kan doen als leerlingen moeite hebben met schrijftaken voor mijn vak. (antwoorden noteren, verslagen, ...)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
14 Ik geef vaak aanwijzingen over hoe leerlingen iets moeten schrijven. (antwoorden noteren, verslagen, ...)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
15 Taalfouten in schriftelijk werk help ik verbeteren zodat leerlingen ervan leren.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
16 Ik geef vaak aanwijzingen over hoe leerlingen een tekst moeten lezen.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
17 Een goede Nederlandse taalvaardigheid is bij mijn vak belangrijk om te slagen.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
18 Taalproblemen van leerlingen kunnen het best in aparte hulplessen worden opgevangen.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
19 Leerlingen met taalproblemen hebben extra aandacht nodig van vakleerkrachten.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
20 Ik kom in mijn lessen er niet goed aan toe aandacht aan taalaspecten te besteden.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
21 Ik vind het belangrijk dat er bij ons op school een 'taalbeleid' wordt ontwikkeld.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
22 De cursisten vragen vaak om uitstel bij het inleveren van taken	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
23 De docenten spreken onderling af wanneer ze taken geven aan de curisten.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
24 In deze opleiding is er nood aan extra ondersteuning met betrekking tot het bijbrengen van studievaardigheden.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Wat gebeurt er in het centrum waar je lesgeeft al rond taalbeleid/taalacties naar cursisten en/of docenten?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wat gebeurt er in het centrum waar je lesgeeft al rond ondersteuning van studievaardigheden van cursisten?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Heb je nog vragen en/of opmerkingen rond het taalbeleid en de ondersteuning van studievoordigheden in het centrum waar je lesgeeft?

<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
--

Bronnen:

- Hacquebord, Hilde. Taalproblemen en taalbehoeften in het voortgezet onderwijs. Leerling- en docentenvragenlijsten als instrumenten voor taalbeleid. In: *Levende Talen Tijdschrift*, jg. 5, nr.2 (2004)
- Steunpunt GOK (2003). *Taalbeleid op school. Instrument voor een analyse van de beginsituatie. Secundair Onderwijs.* Leuven.

STAP 3: RICHT EEN WERKGROEP TAAL- EN LEERBELEID OP

Wie zit er in een werkgroep taal- en leerbeleid?

- Directie en/of opleidingscoördinator
- Eén of enkele vakdocenten van de beroepsopleiding
- Taaldocenten/taalcoach
- Studiebegeleider

Je moet ervoor zorgen dat het taal – en leerbeleid dat je gaat opstellen gedragen is door het team. Daarom is het belangrijk om een vertegenwoordiging te hebben van verschillende mensen en expertise.

Wat is het doel van een werkgroep taal- en leerbeleid?

- Taal- en leerbeleid vormgeven en opvolgen
- Visie ontwikkelen
- Taal- en leerbeleidsplan voor de vakopleiding opstellen: hierin staan de conclusies van de beginanalyse, de doelstellingen van de visie, de mogelijke taalbeleidsacties op de verschillende niveaus.
- Materiaal ontwikkelen, docenten informeren, vorming organiseren, ...
- Input en signaalfunctie voor vakgroep.

De werkgroep zorgt voor de beginanalyse. Zij brengen de knelpunten van de opleiding in kaart via bevestigingen van cursisten en leerkrachten en via observaties in lessen. Op basis hiervan bekijkt de werkgroep welke taal- en leerbeleidsacties interessant kunnen zijn om de opleiding toegankelijker te maken voor taalzakkere cursisten. De werkgroep volgt de acties op en evalueert en stuurt bij. Vakleerkrachten kunnen problemen signaleren aan deze werkgroep zodat oplossingen gezocht worden.

STAP 4: SCHRIJF EEN VISIE EN EEN TAAL- EN LEERBELEIDSPLAN

Algemeen: Wat is een visie en wat is een missie?

Een missie is waarvoor we staan, een visie is waarvoor we gaan. De missie heeft te maken met waarden en identiteit. Wie zijn we, wat zijn onze waarden, hoe willen we met onze klanten en medewerkers omgaan? Een visie geeft aan: hoe gaan wij de wereld van morgen beïnvloeden zodat wij succes hebben?

Een goede visie geeft **het concreet beeld van de toekomst van een organisatie** weer. Je geeft met andere woorden een kort en helder antwoord op de vraag: 'hoe zien we onszelf in de wereld van morgen?' Hierbij heb je enerzijds aandacht voor de toekomstige ontwikkelingen binnen de organisatie en de te verwachten veranderingen in de omgeving. Anderzijds geef je ook weer hoe je als organisatie een antwoord wil bieden op deze ontwikkelingen en veranderingen.

In haar visie verduidelijkt een organisatie dus het **toekomstbeeld** dat zij van zichzelf heeft in relatie tot haar omgeving, de **plaats** die de organisatie in de omgeving wil innemen en de

functie die zij in de omgeving wil vervullen.

Een visie is wat we willen bereiken, de strategie hoe we het willen bereiken. De strategie volgt op de visie.

Welke functie heeft een visie?

Een visie heeft voor een organisatie een aantal functies:

1. Richting geven: alle neuzen dezelfde kant op
2. Inspireren
3. Zich onderscheiden van anderen
4. Overleven

1. Richting geven

Vrijwel iedere organisatie heeft te maken met onzekerheid, zeker op de wat langere termijn. Legt de organisatie zich daarbij neer en wacht men af wat er gaat komen, dan wordt de organisatie stuurloos. Een heldere visie maakt duidelijk wat je acties en doelen zijn ook in een omgeving met veel ontwikkelingen.

Met een visie kun je zowel de organisatie zelf, als de omgeving beïnvloeden. Immers, ook de organisatie speelt een rol in het maken van de toekomst. Een visie is het antwoord op de vraag: hoe zou je willen dat de toekomst zal verlopen.

2. Inspireren

Een goede visie leidt tot creatieve spanning. Die spanning ontstaat doordat je een uitdagend doel hebt gesteld en nog niet helemaal weet hoe je dat gaat bereiken. Je weet wel heel goed waar je nu staat. Als je een duidelijke visie hebt, geeft dat een kader om de toekomst een beetje naar je hand te zetten.

3. Zich onderscheiden van anderen

Sommige organisaties leiden, andere volgen. Met leiden bedoelen we dat de organisatie het initiatief neemt. Dit in plaats van af te wachten en kijken naar wat de anderen doen. **Niet reageren maar creëren.**

4. Overleven

Soms blijkt dat een organisatie wel moet veranderen om in de toekomst te overleven. Dan is een nieuwe visie noodzakelijk. Een bedrijf moet zich dan heroriënteren op de toekomst en een nieuw toekomstbeeld creëren.

Hoe ontwikkel je een visie?

Zie document 'visie-ontwikkeling' in twee stappen.

Wie ontwikkelt de visie?

De top van de organisatie neemt vaak het initiatief om de visie te ontwikkelen of te verfijnen. Het is belangrijk om zo snel mogelijk (een groep) medewerkers hierbij te betrekken. Je kan werken met een representatieve groep van medewerkers uit alle niveaus van de organisatie.

Het ontwikkelen van een visie met een groep is niet eenvoudig, maar essentieel omdat je zo het draagvlak binnen de organisatie vergroot. Door samen de visie te ontwikkelen, is de visie representatief voor de hele organisatie en kunnen alle medewerkers er zich makkelijker mee identificeren. Let er wel op dat iedereen hetzelfde verstaat onder de gebruikte woorden en dat het taalgebruik eenvoudig blijft.

Na het ontwikkelen van de visie is het ook belangrijk dat alle personeelsleden betrokken

*Met steun van het Europees Integratiefonds en de Vlaamse Overheid
Met steun van het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid*



worden bij het erkennen en onderschrijven van de overeengekomen visie. Dit zorgt opnieuw voor een breed draagvlak, waardoor de concrete vertaling naar de praktijk ook vlotter zal verlopen.

Hoe vergroot je de gedragenheid van de visie?

Belangrijk is dat zowel de missie als de visie gedeeld worden door iedereen in de organisatie. Hiervoor moeten de missie en visie niet enkel begrepen worden door alle medewerkers, maar ook geaccepteerd worden. Sleutelbegrippen bij dit alles zijn **communicatie** en **draagvlak**. Een missie en visie komen enkel tot hun recht als deze gecommuniceerd wordt naar alle betrokkenen, zowel binnen als buiten de organisatie. Door voldoende participatie bij het tot stand komen van de missie en visie te voorzien, werk je aan het draagvlak.

Het helpt om de missie en visie tot 'gemeenschappelijk bezit' te maken door de tekst op papier te zetten en ergens centraal en zichtbaar op te hangen. Je kan ook andere creatieve manieren bedenken om de organisatiemissie en -visie zichtbaar te maken.

Maak je missie en visie niet enkel bekend aan personeelsleden, maar ook aan cursisten, bezoekers en andere betrokkenen. Dit kan bijvoorbeeld door de visietekst in te kaderen en op te hangen in de inkomhal, door haar te visualiseren, bijvoorbeeld met foto's van medewerkers in actie, of door haar te vertalen naar beelden.

Extra info: www.grootadvies.nl/workshop.html: hoe tot een visie komen?

- Waar staan we voor en waar gaan we voor?
- Wat is het belang van onze visie?
- Wie zijn we?
- Wat is onze kracht?
- Welke bijdrage leveren wij? Welke "wensdromen" hebben we?
- Welke stappen nemen wij om onze wensdromen waar te maken?

Bron: <http://www.competentindesocialprofit.be/>

Voorbeelden van taalvisies

1. De taalvisie van het OCMW departement Welzijn

Het OCMW is een Nederlandstalige organisatie. We willen mensen motiveren om Nederlands te spreken:

- We starten en eindigen een gesprek altijd in het Nederlands.
- Gebruiken we een andere taal? Dan zeggen we eerst dat we een andere taal gaan gebruiken.
- We geven anderstaligen zoveel mogelijk kansen om Nederlands te spreken. Door veel te oefenen, leer je meer.
- We zullen verschillende acties en vormingen organiseren. Daarmee willen we het personeel sensibiliseren om de gewoonte van een andere taal te spreken, te veranderen.
- We kijken naar de mogelijkheid van de cliënt. We stimuleren ook een taal-groeiproces bij elke cliënt. Dit doen we in samenwerking met het Huis van het Nederlands, basiseducatie, CVO GLTT en andere.
- Vinden we zelf geen contacttaal met de cliënt, dan bellen we een tolkdienst.
- Alle papieren zijn in het Nederlands. We zorgen dat iedereen de papieren begrijpt.

Het OCMW wil zorgen dat iedereen het goed heeft. Als iemand iets echt niet begrijpt in het Nederlands, dan kunnen we overschakelen op een andere taal. Maar dit kan niet altijd. Dit kan alleen als de situatie moeilijk is.

2. Visie op het taalbeleid bij thuiszorg vlemingveld

Wat en waarom?

Thuiszorg vlemingveld wil duurzame tewerkstelling bieden aan mensen met minder kansen en kiest resoluut voor solidariteit, diversiteit en verdraagzaamheid.

Thuiszorg vlemingveld gelooft in de kracht van een open communicatie met medewerkers, cliënten, cursisten en andere betrokkenen.

Goede communicatie veronderstelt dat je kan zeggen wat je wil zeggen én dat je begrepen wordt.

We zien taal als een middel om op het werk en in de maatschappij sterker te staan.

Hoe helpt thuiszorg vlemingveld bij die versterking?

- We letten erop dat onze teksten, documenten en formulieren duidelijk en prettig leesbaar zijn voor wie ze bedoeld zijn.
- We praten algemeen Nederlands.
- We zullen medewerkers actief ondersteunen om hun taalvaardigheid te versterken door hen leerkansen te bieden op de werkvloer.

Hoe kunnen wij allen onze anderstalige collega's helpen?

- We geven hen kansen om het woord te nemen.
- We corrigeren hen op een tactvolle manier.
- We spreken hen aan in algemeen Nederlands.
- We vragen of zij begrepen hebben wat er gezegd werd.

Hoe zorgen we ervoor dat we aandacht blijven hebben voor taal in de organisatie?

We geven het taalbeleid steeds een plaats in de jaardoelstellingen en actieplannen.

Taal-en leervisie-ontwikkeling Stap 1

1. Persoonlijke taal- en leeracties/afspraken

Welke persoonlijke **acties of afspraken** realiseer/hanteer jij in jouw organisatie?

- Benoem deze actie/afspraken met sleutelwoorden of omschrijf ze met korte losse zinnen:
- Kies er vier [4] die voor jou als cruciaal aanvoelen.

2. Huidige taal- en leeracties/afspraken

Welke huidige **acties lopen er of welke afspraken** hanteert men in jouw organisatie?

- Benoem deze acties/afspraken met sleutelwoorden of omschrijf ze met korte losse zinnen:
- Kies er vier [4] die voor jou als cruciaal aanvoelen.

3. Gewenste taal-en leeracties/afspraken

Welke **acties of afspraken** zijn er nog nodig in jouw organisatie?

- Benoem deze acties/afspraken met sleutelwoorden of omschrijf ze met korte losse zinnen:
- Kies er vier [4] die voor jou als cruciaal aanvoelen.

4. Taal- en leereisen/regels en verwachtingen van de omgeving

Welke **acties en/of afspraken of verwachtingen** van de directe en brede omgeving hebben een rechtstreekse of onrechtstreekse invloed op jouw organisatie?

- Benoem deze waarden met sleutelwoorden of omschrijf ze met korte losse zinnen:
- Kies er vier [4] die voor jou als cruciaal aanvoelen.

Bron: Geert Frateur

Taal- en leervisie-ontwikkeling stap 2: visieformulering

Acties/afspraken en verwachtingen intern	
Persoonlijke	<ul style="list-style-type: none"> • ...
Huidige	<ul style="list-style-type: none"> • ...
Gewenste	<ul style="list-style-type: none"> • ...

Verwachtingen extern	
	<ul style="list-style-type: none"> • ...

Visieformulering 1	<ul style="list-style-type: none">• ...
Visieformulering 2	<ul style="list-style-type: none">• ...
Visieformulering finaal	

Bron: Geert Frateur

FORMAT TAAL- EN LEERBELEIDSPLAN

Korte schets van de school

Naam school:
Locatie:
Opleiding:
Adres:
Directie:

Algemeen → Populatie leerlingen, intake, instroom- en uitstroomniveau en uitval

Hoeveel laagtaalvaardige leerlingen telt de opleiding in het schooljaar 2010-2011?

Volgens ...% van de leerkrachten heeft gemiddeld ...% van de leerlingen problemen met taal tijdens de lessen.

Hoe gebeurt de intake van cursisten momenteel?

Welk instroom -en uitstroomniveau heeft de opleiding momenteel?

Hoe is de uitval van de leerlingen?

Opleiding

Wat is de procentuele verhouding tussen praktijk- en theoretische lessen?

Waaruit bestaat de opleiding (vakken)?

Het team/centrum

Hoe is het team samengesteld?

Hoe is het klimaat in het lerarenkorps wat betreft taal- en leerbeleid?

Welke leerkracht kan en wil op het vlak van taal- en leerbeleid een voortrekkersrol opnemen als interne 'taal- en leercoördinator' en krijgt hier tijd en ruimte voor?

Wat zijn de taken van een taal- en leercoördinator?

Wat is het profiel van een taal- en leercoördinator?

Wat is de tijdsinvestering?

Probleemanalyse

Wat is de aanleiding voor het ontwikkelen van een taalleerbeleid?

Welke doelen wil de school met het taalleerbeleid bereiken?

Hoe ervaren de docenten de taalproblemen?

- **Schrijven:** Het **schriftelijk beantwoorden van vragen** is volgens alle leerkrachten een werkpunt. Het gaat vooral over foute zinsconstructies, taalfouten en soms ook weinig inzicht. Voor twee derde van de leerkrachten zijn **verslagen schrijven en spelling** een obstakel. De helft van de leerkrachten meent ook dat **notities maken** moeilijk is voor cursisten.

Conclusie:

Hoe ervaren de leerlingen de taalproblemen?

Bijvoorbeeld:

- **Begrijpen:** 90% van de leerlingen **begrijpt de mondelinge vragen** en 82,5% de **instructies** van de leerkrachten. Ongeveer 16,3% begrijpt de **mondelinge uitleg** van de leerkrachten soms niet. 1% begrijpt de uitleg en instructies helemaal niet.

Conclusie:

Hoe ervaren de docenten de problemen mbt studievaardigheden?

Bijvoorbeeld:

- **Het maken van een studieplanning:** Volgens 70% van de leerkrachten hebben de leerlingen problemen met het maken van een studieplanning. Alle leerkrachten geven bovendien aan dat de opdrachten die ze aan de leerlingen geven, niet op tijd worden ingediend. Bij 50% van de leerkrachten worden de opdrachten helemaal niet ingediend.

Conclusie:

Hoe ervaren de leerlingen de problemen mbt studievaardigheden?

Bijvoorbeeld:

- **Weten hoe ze de les moeten studeren:** 47% van de leerlingen geeft aan goed te weten hoe ze moeten studeren, 33% weet soms goed hoe ze moet studeren. Ook geeft 92% van de leerlingen aan dat ze (soms) weten wat ze van buiten moeten studeren en wat ze alleen maar moeten kunnen toepassen.

Conclusie:

Bestaande of reeds genomen taalbeleidsactie en/of ondersteuningsacties mbt leervaardigheden

Taal-en leerbeleidsacties

De acties die hieronder beschreven staan zijn mogelijke acties die voortvloeien uit de designaleerde aandachtspunten bij de leerkrachten en cursisten.

ADVIES VOOR DE CURSISTEN	
Actiepunt 1	
hoe	
doelstellingen	
wie doet wat	
wanneer	
waar	
hulpmiddelen	
ACTIES VOOR DE VAKDOCENTEN	
Actiepunt 1	
doelstellingen	
wie doet wat	
wanneer	
waar	
hulpmiddelen	
ACTIES VOOR DE DIRECTIE	
Actiepunt 1	
doelstellingen	
wie doet wat	
wanneer	
waar	
hulpmiddelen	
ACTIES NAAR CONTEXT	
Actiepunt 1	
doelstellingen	
wie doet wat	
wanneer	
waar	
hulpmiddelen	

VOORBEELD TAAL- EN LEERBELEIDSPLAN

Korte schets van de school

Naam school:
Locatie:
Opleiding:
Adres:
Directie:
Opleidingscoördinator:

Populatie leerlingen

Hoeveel laagtaalvaardige leerlingen telt de opleiding in het schooljaar 2010-2011?

Volgens de leerkrachten heeft gemiddeld 20% van de leerlingen problemen met taal.

Hoe gebeurt de intake van cursisten momenteel?

Voor de start van de opleiding doen cursisten volgende testen:

- Niveautest op pc
- Motivatiegesprek
- Mening geven bij een leestekst

De intake gebeurt door de opleidingscoördinator, niet door de taalcoach of vakdocent. Op basis van bovenstaande testen worden cursisten toegelaten tot de opleiding. Via de testen kan het centrum de cursist aanraden om taalcoaching te volgen. Tijdens de opleiding worden problemen ook gemeld op het moment dat leerkrachten, na enkele lessen, taken of toetsen zicht krijgen op de taalvaardigheid van studenten. Dit wordt dan doorgegeven aan de taalcoaches zodat zij deze problemen kunnen aanpakken in hun sessies. Sommige cursisten worden na enkele taalcoachsessies vrijgesteld. Dit schooljaar werden alle anderstalige cursisten aangeraden om de taalcoachsessies te volgen. Het centrum werkt dit schooljaar een functionele taalttest uit voor de opleiding.

Hoe is de verspreiding van de laagtaalvaardige leerlingen over de opleidingen logistiek assistent, polyvalent verzorgende en zorgkundige?

In elke groep zitten taalzwakke leerlingen. Vooral bij logistiek assistent zijn de zwakste leerlingen.

Wat zijn de verwachtingen/trends naar de volgende jaren toe?

Het is nog moeilijk om te weten of er meer taalzwakke cursisten zich zullen aanbieden. In vergelijking met vorig jaar is het aantal niet gestegen.

Hoe zijn de prestaties in vergelijking met de taalsterkere leerlingen?

Volgens de leerkrachten hebben laagtaalvaardige studenten het vaak moeilijk om mondelinge en schriftelijke instructies te begrijpen, antwoorden mondeling en schriftelijk te formuleren, vragen te stellen, te overleggen bij groepswork, het globaal lezen van teksten en cursusmateriaal te begrijpen. De alledaagse woordenschat en de schooltaalwoorden zijn ook een grote struikelblok. Typische vaktaalwoorden worden via een verklarende woordenlijst per thema aangepakt.

Hoe is de uitval van de leerlingen?

Uitval ligt niet altijd aan de taalvaardigheid, soms ook aan psychosociale problemen. Dit jaar vielen twee cursisten uit. Eén cursist door privéproblemen, een andere door een zwak leervermogen.

Opleiding

Wat is de procentuele verhouding tussen praktijk- en theoretische lessen?

De opleiding personenzorg bestaat uit een combinatie van theorielessen, praktijklessen en stages.

Praktijklessen = B-modules

Praktijk-en theorie 50% = C-modules

Schooljaar 2010-2011:

Logistiek assistent: 14 cursisten

Polyvalent verzorgende: 11 cursisten

Zorgkundige: 18 cursisten

De opleidingen logistiek assistent en polyvalent verzorgende worden eenmaal per schooljaar georganiseerd, de opleiding zorgkundige tweemaal.

Logistiek assistent	
520 lestijden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 140u theorie ▪ 100u praktijkles ▪ 280u stage (80u in ziekenhuis, 200u in RVT)
Verdeling theorie en praktijk	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 73% praktijk ▪ 27% theorie

Polyvalent verzorgende	
840 lestijden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 340 u theorie ▪ 60u praktijkles ▪ 440u stage (120u eenvoudige zorgsituatie, 160u thuiszorg, 160u complexe zorgsituatie)
Verdeling theorie en praktijk	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 60% praktijk ▪ 40% theorie

Zorgkundige	
120 lestijden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 80u theorie ▪ 40u stage in complexe zorgsituatie
Verdeling theorie en praktijk	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 33% praktijk ▪ 67% theorie

Het team/centrum

Hoe is het team samengesteld?

- Het leerkrachtenteam bestaat uit 6 personeelsleden:
 - 4 vakdocenten
 - 2 taalcoaches
- Alle leerkrachten zijn vrouwen:
 - 2 verpleegkundigen
 - 1 psychologe
 - 1 pedagoge
 - 2 NT2-leerkrachten

Welke leerkracht kan en wil op het vlak van taalbeleid een voortrekkersrol opnemen als interne 'taalcoördinator'?

- Het CVO werkt met leerkrachten Nederlands als taalcoaches maar zij hebben weinig tijd voor extra taken.
- De opleidingscoördinator is verantwoordelijk voor de intake en is de huidige contactpersoon betreffende het taalbeleid.

Wat zijn de taken van een taalcoördinator?

- is de contactpersoon binnen de organisatie
- roept de taalwerkgroep samen
- regelt de praktische zaken, zoals bv. afspraken maken, lokaal reserveren, documenten doorsturen, verslagen...
- stelt een visie op met de werkgroep
- werkt het taal- en leerbeleidsplan uit met de werkgroep

Wat is het profiel van een taalcoördinator?

- heeft tijd en ruimte binnen zijn/haar takenpakket
- 'sterke' persoon binnen de organisatie
- kent de organisatie goed
- wil meewerken aan verandering
- heeft een positieve houding

Probleemanalyse

Wat is de aanleiding voor het ontwikkelen van een taalbeleid?

De opleiding personenverzorging heeft meer en meer laagtaalvaardige leerlingen. Een aantal leerlingen beheersen de taal onvoldoende, hebben problemen met alledaagse woorden, schooltaalwoorden. Leerlingen kunnen de leerstof moeilijk verwoorden op toetsen.

Welke doelen wil de school met het taalbeleid bereiken?

Door het aanbieden van extra taalondersteuning zoveel mogelijk cursisten kansen bieden om de opleiding te volgen en hen helpen om het eindperspectief te bereiken.

Verder wil de school de vakdocenten bewustmaken van de taalproblematiek. Ze wil ernaar streven dat alle vakdocenten overtuigd zijn van de noodzaak en het nut van taalondersteuning door vakdocenten in de vaklessen.

Het centrum wenst ook taal- en leerondersteuning te voorzien door het inrichten van taalcoachsessies, leren lerensessies voor cursisten. Deze vormen van ondersteuning zouden gestructureerd moeten aangepakt worden.

Hoe ervaren de docenten de problemen?

Er werd een bevraging bij de docenten afgenomen met onderstaande relevante resultaten:

- **Begrijpen en lezen:** Leerlingen hebben problemen met het begrijpen van mondelinge en schriftelijke instructies, het globaal lezen van teksten en begrijpen van cursusmateriaal.
- **Schrijven:** Het schriftelijk beantwoorden van vragen, spelling en zinsconstructie vormen een probleem.
- **Spreken:** Alle leerkrachten vinden dat taalzwakke leerlingen problemen ondervinden bij het **mondeling formuleren** van antwoorden. Eén derde beweert ook dat het overleggen bij groepswork en vragen stellen een probleem vormen.
- **Woordenschat:** Vooral de **alledaagse woordenschat** blijkt een probleem te zijn volgens twee derde van de leerkrachten. De schooltaalwoorden en typische vaktaalwoorden ook volgens één derde. Typische vaktaalwoorden worden via een verklarende woordenlijst per thema aangepakt.

Taalzwakte wordt vaak aangehaald als problematisch. We willen hierbij vermelden dat dit niet enkel het geval is bij studenten die Nederlands als tweede taal hebben. Ook andere studenten worden vaak als taalzwak ervaren. Een bijkomend probleem dat vakdocenten ervaren is de leervaardigheid van sommige cursisten.

Hoe ervaren de leerlingen de problemen?

Uit de bevraging van de leerlingen bij de opleiding **polyvalent verzorgende** is het volgende gekomen:

- **Begrijpen:** Elke leerling begrijpt de mondelinge vragen en instructies van de leerkracht tijdens praktijklessen. 14% begrijpt de instructies tijdens de theorielessen niet. 29% begrijpt de **schriftelijke opdrachten** (toetsen, huiswerk) soms niet.
- **Schrijven:** Elke leerling weet welke informatie belangrijk is om te noteren en wat de belangrijke informatie in een tekst is. 71% vindt het moeilijk om **goede zinnen te maken** en 43% vindt het moeilijk/soms moeilijk als ze voor school iets moeten schrijven. 58% vindt het moeilijk om woorden correct te **spellen**. 28% vindt de juiste woorden niet als ze iets willen opschrijven.
- **Woordenschat:** Ongeveer 58% van de leerlingen geeft aan dat er vaak **moeilijke**

woorden in de cursussen staan en dat de zinnen in de cursus te lang zijn maar slechts 28% vindt dat er op school meer aandacht moet gaan naar het leren van moeilijke woorden. Ongeveer 43% vindt dat leerkrachten vaak moeilijke woorden gebruiken als ze iets uitleggen.

- **Spreken:** 58% van de leerlingen is bang of soms **bang om te spreken** in de klas en 57% zegt dat ze veel mogen spreken in de klas.
- **Interactie:** 83% van de leerlingen leert veel als ze met een klasgenoot samenwerken. Ongeveer 42% stelt niet veel vragen in de klas.
- **Extra taalondersteuning:** 1 van de 7 leerlingen zegt extra taallessen nodig te hebben.

Uit de bevraging van de leerlingen bij de opleiding **logistiek assistent** is het volgende gekomen:

- **Begrijpen:** Elke leerling begrijpt de mondelinge instructies van de leerkracht tijdens praktijklessen. 8% begrijpt de mondelinge vragen en de instructies tijdens de theorielessen soms niet. Elke leerling geeft ook aan de schriftelijke opdrachten (toetsen, huiswerk) te begrijpen.
- **Schrijven:** Elke leerling weet welke informatie belangrijk is om te noteren en kan de belangrijke informatie uit een tekst halen. 25% vindt het moeilijk tot soms moeilijk om goede zinnen te maken en 33% vindt het moeilijk tot soms moeilijk als ze voor school iets moeten schrijven. 42% vindt het moeilijk om woorden correct te **spellen**. 25% vindt de juiste woorden niet als ze iets willen opschrijven.
- **Woordenschat:** 50% van de leerlingen geeft aan dat er soms tot vaak **moeilijke woorden** in de cursussen staan en 17% vindt dat de zinnen in de cursus te lang zijn. 50% wil dat er op school meer aandacht is voor het leren van moeilijke woorden. Ongeveer 18% vindt dat leerkrachten vaak moeilijke woorden gebruiken als ze iets uitleggen.
- **Spreken:** 17% van de leerlingen is **bang om te spreken** in de klas en 75% zegt dat ze veel mogen spreken in de klas.
- **Interactie:** 83% van de leerlingen leert veel als ze met een klasgenoot samenwerken. Ongeveer 42% stelt niet veel vragen in de klas.
- **Extra taalondersteuning:** 2 van de 12 leerlingen zegt extra taallessen nodig te hebben.

In de bevraging tussen de **cursisten van logistiek assistent en polyvalent verzorgende** duikt voornamelijk een **verschil** op in volgende vaardigheden:

Begrijpen: De schriftelijke opdrachten in toetsen en taken begrijpt 29% van de leerlingen bij polyvalent verzorgende niet terwijl alle leerlingen van logistiek assistent allemaal aangeven de schriftelijke opdrachten te begrijpen.

Schrijven: Meer leerlingen van de opleiding 'polyvalent verzorgende' vinden het moeilijk om iets voor school te schrijven en om goede zinnen te maken dan de leerlingen van de opleiding 'logistiek assistent'.

Woordenschat: Ongeveer de helft van de leerlingen van beide opleidingen vinden dat er vaak moeilijke woorden in de cursussen staan maar ze verschillen van mening in of de school hier meer aandacht aan moet besteden.

Spreeken: Bij polyvalent verzorgende zijn meer leerlingen bang om te spreken (58% bij polyvalent verzorgende tegenover 17% bij logistiek assistent). Bij logistiek assistent geven meer leerlingen aan dat ze veel spreekkansen hebben.

Via gesprekken met cursisten op de stageplaatsen werd duidelijk dat er in sommige lessen meer aandacht moet zijn voor schooltaalwoorden en vaktermen die je niet terug vindt in woordenboeken (bvb: ziektekiemen). Hulpmiddelen voor bejaarden zoals looprek e.d. zijn ook woorden waar niet genoeg aandacht naar gaat. Verder wordt door cursisten van beide opleidingen aangegeven dat de toetsvragen niet altijd duidelijk zijn. Soms kennen ze de vaktermen wel maar is er een bepaald woord dat de vraag onduidelijk maakt (vermoedelijk bepaalde schooltaalwoorden).

Conclusie:

Aandacht voor **moeilijke woorden, toegankelijke toetsvragen en cursusmateriaal, schriftelijk formuleren, samenwerken en creëren van een veilig klimaat** zijn aandachtspunten die zowel bij leerkrachten als bij leerlingen zijn aangekaart. Het **mondeling formuleren** van antwoorden en **begrijpen van instructies** zijn volgens de leerkrachten belangrijke aandachtspunten.

Hoe manifesteren de problemen zich op de stageplaatsen?

Niet of weinig Nederlandstalige stageplaats:

16/02/2011: Observatie 1: logistiek assistent → bedden opmaken, tafel klaarzetten, middageten uitdelen, stock drank nagaan.

Mondeling: Voornamelijk Franstalige omgeving, niet ideaal qua taalomgeving om Nederlands te oefenen. Sommige bewoners spreken Nederlands maar de meesten Frans. Collega's, bewoners en stagiaire doen hun best om zich verstaanbaar te maken met soms Franse en Nederlandse woorden, gebaren e.d. Taken zijn niet zo complex waardoor dit lukt.

Schriftelijke taken: aanduiden wat bewoners willen eten en drinken. Geen probleem om dit aan te duiden.

Nederlandstalige stageplaats:

11/03/2011: Observatie 2: logistiek assistent → ontbijt geven, bedden opmaken.

Mondeling: Alledaagse vragen van bewoners 'Mag ik nog melk?', 'Mag ik daar gaan zitten?', 'Waar zijn mijn tanden?' vormen geen probleem. Instructies van collega's 'Neem het karretje, ik kom af', 'Vandaag geen verse lakens' zijn begrijpelijk voor de stagiaire. Vragen van de stagiaire aan collega's of bewoners: 'Ze vraagt naar haar tanden. Waar zijn ze?', 'Wil je nog koffie?', 'Heb je genoeg?'. Sociale babbel met collega's 'Vandaag is het de verjaardag van mijn dochter', 'Hoe oud wordt ze?' Dit lukt allemaal.

Schriftelijke taken:

- aanduiden wat bewoners willen eten en drinken
- aankruisen van de hygiënelijst: wat moet er vandaag gebeuren en wat is er al gebeurd? Bvb.: reinigen van de rolwagens, scheerapparaten, ontkalken koffiezet, e.d.

Gesprek met zorgcoördinator: De zorgcoördinator zegt dat de stagiaire alles goed begrijpt maar niet zo taalvaardig is. Haar spreken is moeilijk. Ze begrijpt de bewoners en de collega's wel goed. De stagiaire is vaak niet lang na elkaar aanwezig waardoor ze moeilijker ingewerkt

raakt. Beter twee vaste dagen per week komen. Bvb.: Ze heeft nog nooit alleen het ontbijt gedaan. De zorgcoördinator geeft aan dat er geen problemen zijn qua communicatie maar vindt wel dat de stagiaire niet taalvaardig genoeg is. Mijn indruk was nochtans dat ze voldoende taalvaardig is om de job te kunnen uitoefenen.

11/03/2011: Observatie 3: polyvalent verzorgende → animatie schminken.

Mondeling: Praten met collega's en bewoners vormen geen probleem. De stagiaire begrijpt alles en stelt begrijpelijke vragen aan de bewoners. De briefing is soms moeilijk te volgen voor de stagiaire als de collega's dialect spreken.

Schriftelijke taken zoals het aanduiden van lijsten vormen geen probleem.

14/03/2011: Observatie 4: polyvalent verzorgende → dementerende bewoners naar de eetzaal brengen en eten geven, mensen wassen, bedden opmaken, pampers verversen, verwoorden van aandachtspunten op de briefing.

Mondeling: Vragen van bewoners of probleemsituaties zoals 'De kraan lekt', 'Kan je mijn pamber meenemen uit de vuilbak?', 'Ik kan mijn pamber niet aandoen' zijn begrijpelijk voor de stagiaire en ze kan er gepast op antwoorden en de bewoners helpen. Instructies van collega's zoals 'Kan jij in kamer 50 nog het bed opmaken?' vormen geen probleem. Het geven van informatie over de aandachtspunten van de bewoners op de briefing is niet moeilijk.

Schriftelijke taken:

- Aanduiden van checklist met taken en aandachtspunten bewoners (bvb.: rug en voeten wassen, pamber verversen, bedbad, etc.)
- Aanvullen van aandachtspunten in de dossiers van de klanten (bvb.: ze heeft aambeien, haar kraan lekt, ze heeft zich zelf gewassen)

De schriftelijke documenten lezen en invullen, vormen geen probleem.

Gesprek met stagementor: De stagementor geeft aan dat de stagiaire in het begin de mondelinge instructies van sommige collega's niet begreep omdat ze te snel spraken. De collega's houden daar nu meer rekening mee. De stagiaire vraagt ook om rustiger te spreken of de instructie te herhalen als ze het niet begrijpt. In het begin was de stagiaire ook minder assertief. Als ze soms iets moest zoeken, bvb. lakens en ze wist niet waar ze lagen, vroeg ze dat niet meteen aan die collega.

Conclusie: Wat uit de stageobservaties blijkt is dat de mondelinge en schriftelijke communicatie grotendeels vlot verloopt. Het enige probleem dat zich stelt is het **snel spreken** of gebruiken van **dialect** door de collega's en het **niet assertief genoeg** zijn om zaken te vragen zoals: Waar ligt dit of dat? Kan je wat trager spreken? Kan je het herhalen?

Hoe manifesteren zich de problemen in de vaklessen?

De leerkrachten geven wel al taalbewust les met aandacht voor woordenschat, eigen ervaringen van cursisten en door interactieve werkvormen te gebruiken in de les.

Uit de observaties van de vaklessen zijn volgende **aandachtspunten** genoteerd:

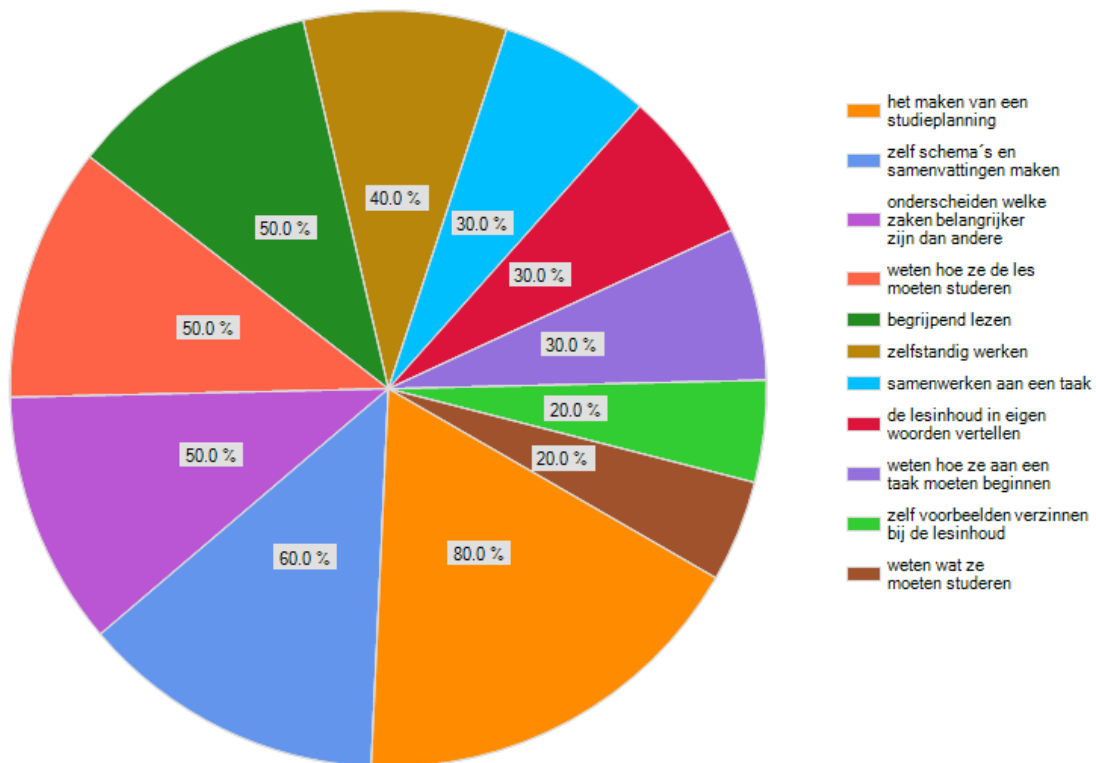
- **Visualiseren:** gebruik van foto's, bordschema's, powerpoint, overhead, etc.
- **Bordgebruik:**
 - Bord meer gebruiken. Het bord biedt een belangrijke vorm van taalsteun voor correct schrijven van woorden/antwoorden (bvb.: In geven aan dat ze woorden moeilijk kunnen spellen => mondeling afgaan van antwoorden wordt best ondersteund via het bord)
 - Doelen en kernbegrippen van de les noteren.
 - Instructies in stappen noteren op het bord.
- **Doelen expliciteren** aan het begin van de les en tijdens de les terugkoppelen naar de doelen. De les kaderen in een geheel.
- **Aandacht voor woordenschat:** vooral alledaagse en schooltaalwoorden worden niet altijd duidelijk toegelicht, vaktaalwoorden wel.
- **Begrip nagaan** door leerlingen zelf begrippen, instructies of antwoorden te laten verwoorden of herformuleren. 'Begrijpen jullie het?' is een vraag die weinig zal zeggen over het begrip van de cursisten. Herhalen kan geen kwaad. Sterkere leerlingen leren beter te formuleren en zwakkere leerlingen horen de uitleg nog eens.
- **Samenwerken** zorgt voor interactie en dat is een belangrijke pijler van taalgericht vakonderwijs. Meer samenwerkend leren via een variatie aan interactieve werkvormen zorgt ervoor dat leerlingen de vaktaal gaan gebruiken en mondeling en schriftelijk de leerstof leren formuleren. Het zorgt er ook voor dat iedereen actief deelneemt aan de les.
- Zorgen dat iedereen voldoende aan bod komt → **beurten verdelen**.
- **Feedback geven** op mondelinge en schriftelijke taaluitingen: beoogde taalgebruik nastreven door foutief taalgebruik juist te herhalen zonder expliciet te verbeteren. Hoe? bvb.: L1 zegt: 'Wij hebben op stage veel gelacht.' Lk zegt: 'Ah ja, hebben jullie veel gelachen?'

Leervaardigheidsanalyse

Hoe ervaren de docenten de problemen mbt studievaardigheden?

Er werd een bevraging bij de docenten afgenomen met onderstaande relevante resultaten. Er vulden 11 leerkrachten de bevraging in.

De problemen die mijn cursisten met studievaardigheden hebben, betreffen vooral



- Het maken van een studieplanning:** Volgens 80% van de leerkrachten hebben de leerlingen problemen met het maken van een studieplanning. Alle leerkrachten geven bovendien aan dat de opdrachten die ze aan de leerlingen geven, niet op tijd worden ingediend. Bij 55% van de leerkrachten worden de opdrachten helemaal niet ingediend. Een slechte studieplanning kan hiervoor een reden zijn, aangezien 80% van de leerkrachten zegt dat ze altijd (60%) of soms (20%) onderling afspreken wanneer ze taken geven aan leerlingen.
- Zelfs schema's en samenvattingen maken:** Met het zelf maken van schema's en samenvattingen ondervinden de leerlingen problemen, meent 60% van de leerkrachten. Ook het aanbrengen van structuur in de taken die ze moeten maken, verloopt problematisch volgens bijna 89% van de leerkrachten.
- Onderscheiden welke zaken belangrijker zijn dan andere:** De helft van de leerkrachten denkt dat het voor leerlingen moeilijk is om het onderscheid tussen belangrijke en minder belangrijke zaken vast te stellen. Ook dit kan tot gevolg hebben dat de leerlingen het zelf moeilijk vinden om structuur aan te brengen in taken en schema's en samenvattingen te maken (zie vorig punt).
- Weten hoe ze de les moeten studeren:** 50% van de leerkrachten betwijfelt of de leerlingen weten hoe ze de les moeten studeren. 30% van de leerkrachten denkt dat het moeilijk is voor leerlingen om te weten hoe ze aan een taak

moeten beginnen, ook al is dit voor slechts 11% van de leerkrachten de reden voor het niet goed maken van opdrachten. 20% van de leerkrachten geeft aan dat studenten problemen ondervinden met het weten wat ze moeten studeren.

- **Begrijpend lezen:** De helft van de leerkrachten vindt dat de leerlingen moeite hebben met begrijpend lezen. In de probleemanalyse mbt taal, kwam eerder ook al naar voren dat de leerkrachten menen dat het voor leerlingen moeilijk is om een schriftelijke instructie te begrijpen (20%) en om zoekend te lezen (30%). Dit kan ertoe leiden dat de instructies voor opdrachten niet gevolgd worden, iets wat volgens 55% van de leerkrachten voorkomt.
- **Zelfstandig werken:** Volgens 40% van de leerkrachten hebben de leerlingen het moeilijk om zelfstandig te werken. Het is mogelijk dat dit een reden kan zijn voor het niet goed maken van de opdrachten die de leerlingen krijgen. Immers, slechts 10% van de leerkrachten geeft aan dat de leerlingen hun taken op een goede manier maken. 50% van de leerkrachten meent ook dat dit (moeite hebben met zelfstandig werken) ervoor zorgt dat de leerlingen in de les niet meer kunnen volgen.
- **Andere studievaardigheden:** 30% van de leerkrachten denkt dat leerlingen problemen ondervinden als ze aan een taak moeten samenwerken. Ook denkt 30% van de leerkrachten dat leerlingen problemen hebben met het vertellen van de lesinhoud in eigen woorden. En 20% van de leerkrachten meent dat het zelf verzinnen van voorbeelden bij de lesinhoud voor de leerlingen moeilijk is.

Volgens de leerkrachten is het belangrijk dat er in het centrum rond studievaardigheden gewerkt wordt. 90% van de leerkrachten vindt dat er nood is aan extra ondersteuning met betrekking tot het bijbrengen van studievaardigheden. Geen enkele leerkracht is van mening dat er nooit nood is aan die extra ondersteuning.

Hoe ervaren de leerlingen de problemen mbt studievaardigheden?

Uit de bevraging van de leerlingen via de extra gesprekken tijdens de observaties, hebben we de volgende vaststellingen kunnen doen.

Op basis van de problemen die de leerkrachten aangaven:

- **Het maken van een studieplanning:** We hebben de leerlingen niet specifiek gevraagd naar hun studieplanning. De leerlingen geven wel aan dat ze voldoende (49%) of soms voldoende (39%) tijd hebben om te studeren. In de gesprekken gaven 2 van de 10 (20%) leerlingen aan dat ze wel voldoende tijd hebben om te studeren, maar dat ze die niet goed gebruiken.
- **Zelfs schema's en samenvattingen maken:** Tijdens de gesprekken vermeldden 3 leerlingen (33%) dat ze thuis zelf schema's en samenvattingen maken om te studeren. 1 leerling gaf aan moeite te hebben met het maken van samenvattingen. Deze vraag kwam niet terug in de algemene bevraging.
- **Onderscheiden welke zaken belangrijker zijn dan andere:** Uit de bevraging komt naar voren dat 51% van de leerlingen weet welke dingen in de cursus heel belangrijk zijn en welke minder belangrijk zijn. 44% weet dat soms. Slechts 5% geeft aan dat niet te weten. 3 van de 10 leerlingen die we extra bevraging hebben, zeggen ook dat het soms wel moeilijk is om te weten welke zaken er belangrijker zijn dan andere.
- **Weten hoe ze de les moeten studeren:** 47% van de leerlingen geeft aan goed te weten hoe ze moeten studeren, 33% weet soms goed hoe ze moet studeren. Ook geeft 92% van de leerlingen aan dat ze (soms) weten wat ze van buiten moeten studeren en wat ze alleen maar moeten kunnen toepassen. Bij de extra bevraging gaf 80% van de leerlingen aan te weten hoe ze moeten studeren. 2.5% van de leerlingen uit de bevraging zegt niet te weten hoe ze moeten beginnen aan taken.
- **Begrijpend lezen:** Tijdens de extra bevraging gaven 3 leerlingen aan dat het begrijpend lezen of begrijpend luisteren voor hen een moeilijke vaardigheid is. In de vragenlijst geeft 1%, 0% en 1% aan dat ze problemen hebben met respectievelijk het begrijpen van de mondelinge vragen van de leraar, het begrijpen van de theoretische uitleg van de leraar en het begrijpen van de instructies van de leraar tijdens de theorielessen. Bijna 8% zegt moeite te hebben met het halen van belangrijke informatie uit een tekst. 1 leerling vertelde ons in het extra gesprek dat ze het moeilijk vindt om de essentie uit een tekst te halen.
- **Zelfstandig werken:** Bijna 9% van de leerlingen geeft in de bevraging aan problemen te hebben met zelfstandig werken, 26% zegt daar soms problemen mee te hebben. 25% van de leerlingen denkt dat het hen altijd en 37% denkt dat het hen soms zou helpen als er meer leermateriaal beschikbaar zou zijn tijdens en na de les. Bijna de helft (43%) van de leerlingen heeft (soms) veel informatie uit vroegere opleidingen moeten oprispen om de lessen te kunnen volgen.

- **Weten wat ze moeten studeren:** Voor 68% van de leerlingen is het duidelijk en voor 27% soms duidelijk wat ze moeten studeren.

Daarnaast geven 16.5% van de leerlingen in de bevraging aan dat ze geen plaats hebben waar ze rustig kunnen studeren. 24% geeft aan soms een plaats te hebben waar ze rustig kunnen studeren.

Enkele leerlingen (minder dan 5%) merken in de bevraging op dat het voor hen moeilijk is om **geconcentreerd te blijven** als ze zelf niet aan het werk gezet worden tijdens de les. Als er geen oefeningen en/of opdrachten voorzien zijn voor hen, verliezen ze hun aandacht. 19% van de leerlingen geeft in de bevraging aan dat ze graag **meer ondersteuning** zouden krijgen bij het maken van taken en het instuderen van de lessen, 31% geeft aan dat ze daar soms nood aan hebben. In de extra bevraging zegt 1 leerling soms beroep te doen op de studiebegeleider van de school en 1 andere leerling geeft aan voor sommige vakken bijles te volgen.

Opmerking:

Als we dit vergelijken met de bevragingsanalyse van de leerkrachten, merken we meteen enkele verschillen op. Het hoe of het wat studeren, lijkt voor de leerlingen **minder een probleem** te zijn, terwijl de leerkrachten dit wel als een groter probleem bestempelen. Hetzelfde geldt voor het onderscheiden van belangrijke en minder belangrijke zaken. Er is nooit een meerderheid van leerlingen die aangeeft bij bepaalde studievaardigheden altijd problemen te hebben. Vaak vermelden leerlingen wel 'soms' problemen te hebben met een studievaardigheid. De meerderheid van de leerlingen geeft wel aan graag meer studiemateriaal ter hunne beschikking te hebben tijdens en na de les en de helft van de leerlingen zegt (soms) graag meer studieondersteuning te krijgen.

Hoe manifesteren de problemen zich in de vaklessen rond LEERVAARDIGHEID?

Er is geobserveerd in lessen:

Uit de observaties van de verschillende vaklessen, is duidelijk geworden dat sommige leerkrachten al aandacht schenken aan het aanbrengen van studievaardigheden:

- De leerlingen worden aangemoedigd om **bordschema's** over te nemen. Dit wordt extra benadrukt als de inhoud moeilijker wordt en wanneer er inhoud gezien wordt waartegen in het verleden al fouten gemaakt zijn op examens.
- De leerlingen worden regelmatig **zelfstandig of in kleine groepjes** in de lessen aan het werk gezet terwijl de leerkracht indien nodig kan helpen (of de leerlingen op weg kan helpen zodat ze het nadien alleen kunnen). Dit lukt in de meeste lessen vrij goed. Regelmatig worden de taken daarna klassikaal besproken waardoor de leerlingen meteen **feedback** krijgen over de toegepaste werkmethode en de inhoud. Hierdoor leren ook de andere leerlingen andere werkmethodes kennen.
- Gebruik van **(online) woordenboeken** in de les.
- Context bieden door het geven van duidelijke voorbeelden, door eigen ervaringen van leerlingen te gebruiken, door linken naar de actualiteit te leggen.
- Er worden al duidelijke **instructies naar de te kennen inhoud** gegeven. Sommige leerkrachten geven letterlijk aan wat examenstof is en wat gewoon ter illustratie is.
- Er worden af en toe **studietips** gegeven. Leerkrachten benadrukken ook het belang van regelmatige herhaling.
- Bij sommige lessen wordt de inhoud van de les goed gekaderd binnen de hele cursus. Er wordt terug gekeken naar hetgeen al gezien is en men kijkt vooruit naar wat er nog gaat volgen. Dit verduidelijkt **de samenhang** tussen de verschillende lesinhouden.
- Het **doel** van de les wordt in sommige lessen goed geëxpliciteerd. Het is belangrijk dat leerlingen weten waarom ze iets leren.
- Bepaalde **studie- en ICT-vaardigheden** worden in de les door de leerkracht voorgedaan: gebruik online-woordenboek, gebruik google, gebruik internet, gebruik Dokeos. In deze gevallen benadrukt de leerkracht telkens dat de leerlingen dit ook

thuis kunnen doen wanneer ze de les aan het studeren zijn.

- Leerkrachten creëren een **veilig klimaat** door aan te geven dat zij ook niet alles weten, dat ze soms ook dingen moeten opzoeken of trucjes gebruiken om bepaalde dingen te onthouden.
- Verschillende leerkrachten maken gebruik van **krantenartikels** of videofragmenten
- Aanbieden van **extra oefeningen met oplossingen** voor leerlingen die de inhoud van de les thuis nog willen inoefenen.
- De **cursus** wordt gebruikt in de lessen. Hierdoor is het voor de leerlingen duidelijk hoe ze de cursus moeten gebruiken.
- In de cursus wordt hier en daar wel **structuur** aangebracht door bepaalde woorden in het vet te plaatsen of te onderlijnen.
- Belang van **visualiseren**.
- In enkele lessen wordt bij het **bespreken van oefeningen**, alles stap voor stap, duidelijk en overzichtelijk uitgelegd. Voor de leerlingen geeft dit goed weer hoe dergelijke oefeningen zelf op te lossen.

Enkele aandachtspunten:

- Bovenstaande goede praktijken zouden **in meer lessen** gebruikt kunnen worden
- De **instructies** die in de les gegeven worden mbt taken, zijn niet altijd even duidelijk
- **Bordschema's** heel duidelijk en gestructureerd maken, zodat het als voorbeeld voor de leerlingen kan dienen (hoe een schema maken) en zodat ze weten hoe structuur in deze les aan te brengen (wat belangrijk is om te studeren)
- In sommige cursussen komen weinig **schema's, samenvattingen en illustraties/visualisaties voor**

Bestaande of reeds genomen taalbeleidsacties en leervaardigheidsacties

▪ **Taalcoaching**

Er zijn twee taalcoaches op school die cursisten van de opleiding polyvalent verzorgende en logistiek assistent op vraag ondersteunen met verschillende taken:

- Ondersteuning grammatica
- Ondersteuning begrip cursusmateriaal: lezen en samenvatten van teksten
- Ondersteuning bij schriftelijke taken

Tijdens de taalcoachsessies geven cursisten zelf aan waar ze problemen ondervinden tijdens de lessen. Taalcoaches spelen in op de vragen van de cursisten. Het zou interessant zijn om via de vakdocenten ook zicht te krijgen op de problemen in de klas. Cursisten ervaren soms andere problemen dan vakdocenten.

Taalcoaches en vakdocenten geven aan te weinig overleg te hebben met elkaar o.a. voor het uitwisselen van toetsvragen, problemen die zich in de klas voordoen rond taal. Vakdocenten vragen zich af bij wie ze terecht moeten voor welk probleem. Tijd en afspraken hieromtrent ontbreken. Beiden (taalcoaches en vakdocenten) wensen hier een betere afstemming.

De taalcoach heeft 2u per week waarvan 1u contactuur en 1u voor voorbereiding, nalezen van cursussen, maken van een nieuwe instaptoets. De taalcoachsessies gebeuren via coördinatie-uren.

- **Observaties van lessen** en stageplaatsen door taalcoaches: De vakdocenten hebben enkele tips van de taalcoaches ontvangen rond houding, taalgebruik en geven van feedback.
- Twee algemene **sessies 'studievaardigheden'**: Er werden twee sessies georganiseerd via de taalcoaches rond studietechnieken voor geïnteresseerde cursisten. Inhoud: leren werken met inhoudstafels, Wat is een paragraaf? Hoe vat je samen? Hoe studeer je, waar studeer je? Heb je hierover afspraken met je omgeving? Hoe zou je dat studeren? Info over ezelsbruggetjes → info van CBE leren leren => Dit werd positief onthaald door de cursisten.
- **Aandacht voor woordgebruik op toetsvragen** → taalcoaches kijken soms vooraf de vragen na. Hertalen van toetsvragen: taalcoaches krijgen soms de vragen van toetsen op voorhand maar niet altijd. Ze geven dan suggesties maar weten niet wat de uiteindelijke versie geworden is.
- **Herformuleren van taal in de cursussen**: De taalcoaches bekijken nu ook het cursusmateriaal van enkele vakken (omgangskunde en participatie aan de arbeidsmarkt) en geven tips aan de vakdocenten om de cursussen toegankelijker te maken. De taalcoaches hertalen stukken tekst. De vakdocent beslist zelf wat hij/zij al dan niet aanpast.
- **Visualiseren** van bepaalde **standaardformuleringen** in de klas voor cursisten: 'Kan je langzamer spreken?' 'Ik begrijp het niet.'
- **Denkdag HvN Brussel voor taalcoaches**: Uitwisselen van materiaal, ervaringen.

SWOT- analyse

<p>Sterktes</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er zijn reeds initiatieven om taalondersteuning te bieden: wekelijkse taalcoaching: individuele begeleiding → ingaan op individuele vragen van de cursist - In sommige lessen wordt heel visueel gewerkt. - Er is een zekere aandacht voor woordenschat in de vaklessen door vakdocenten (woordenschatlijsten, op powerpoint (andere kleur), mondelinge uitleg, voorbeelden en interactieve werkvormen). - In sommige lessen wordt er heel interactief gewerkt. 	<p>Zwaktes</p> <ul style="list-style-type: none"> - Weinig overleg tussen vakdocenten en taalcoaches. - Sommige cursisten hebben weinig spreekdurf. - Woordenschat: alledaagse taal en schooltaal → taalcoaching werkt veel op woordenschat omdat het in de les nog te weinig aan bod komt. - Cursusmateriaal: niet altijd heel visueel, geen doelen per hoofdstuk, veel schooltaal/uitdrukkingen zonder uitleg, passief constructies. - Taalzwakke csn zijn minder actief betrokken bij de les.
<p>Kansen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Docenten staan open om ondersteund te worden om rond taal te werken in hun vaklessen. - De groepen zijn relatief klein waardoor gedifferentieerd werken mogelijk is. - Vakdocenten en taalcoaches willen meer overleg → taalcoaches kunnen sneller inspelen op problemen die vakdocenten ervaren in de klas + afspraken over wie wat aanpakt. 	<p>Bedreigingen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Taalcoaching: Cursisten geven vooral zelf aan waar ze problemen ondervinden om zo ondersteund te worden via de taalcoach. Maar niet alle csn weten soms wat het probleem is op stageplaatsen of in de les. Vakdocenten kunnen hier ook belangrijke input geven. Zonder duidelijke afspraken tussen vakdocenten en taalcoaches over hoe remediëren om te weten wie aan wat aandacht geeft, blijft men naast elkaar werken zonder optimaal resultaat => Nagaan waar taalcoaches best op kunnen werken en wat vakdocenten kunnen doen binnen hun lessen. - Tijdsdruk taalcoaches

Taal- en leerbeleidsacties

De acties die hieronder beschreven staan zijn mogelijke acties die de gesignaleerde aandachtspunten bij de leerkrachten en cursisten kunnen aanpakken. Deze acties zijn uitgewerkt door de werkgroep 'taalbeleid' op basis van gesprekken, observaties en bevestigingen bij cursisten en docenten. De voorgestelde acties kunnen niet allemaal op korte termijn aangepakt worden.

ACTIES VOOR DE CURSISTEN	
Actiepunt 1	Intakeprocedure optimaliseren en uitstroomniveau bepalen: <ul style="list-style-type: none"> - Intaketest/gesprek - Functionele taaltest - Uitstroomniveau
doelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Komen tot een intakegesprek die peilt naar motivatie, randvoorwaarden, haalbaarheid van de opleiding en mondelinge taalvaardigheid. Bij het intakegesprek zit een vakdocent en taalcoach. ▪ Komen tot een functionele taaltest die nagaat welke leerlingen taalzwak zijn en taalcoaching moeten volgen als verplicht onderdeel van de opleiding. ▪ Uitstroomniveau bepalen via einddoelenlijsten opleiding en arbeidsmarkt. Talige eisen van de opleiding afstemmen op de arbeidsmarkt. Taalniveau testen van csN bij instroom en uitstroom → evolutie nagaan van het taalniveau van csN. ▪ Vakdocenten duidelijk informeren over het gewenste taalniveau bij de instroom en uitstroom en tips aanreiken hoe ze aan taalvaardigheid kunnen werken in hun lessen (komt later nog aan bod)
wie doet wat	Bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Taalcoaches werken een nieuwe functionele taaltest uit. ▪ Vakdocent(en), taalcoach(es) en opleidingscoördinator werken aan een volledige versie van het intakegesprek. ▪ Instroom -en uitstroomniveau bepalen via einddoelenlijst en taaltest: taalcoaches + HvN? ▪ Vakdocenten informeren over taalniveau: HvN? ▪ Vakdocenten krijgen tips (zie acties voor vakdocenten)
wanneer	
waar	
hulpmiddelen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Functionele taaltest verpleegkunde ▪ Einddoelenlijst opleiding + arbeidsmarkt polyvalent verzorgende ▪ Toelichtende schalen van het Europees Referentiekader.
Actiepunt 2	Taalcoaching voor cursisten als onderdeel van de opleiding
doelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vakdocenten weten welke ondersteuning de taalcoaches kunnen bieden en waar zij in hun lessen meer aandacht aan kunnen besteden. Duidelijke afspraken zijn hieromtrent gemaakt. ▪ Taalcoaching is een vast programma binnen de opleiding, op vaste uren, in een vast lokaal. Het wordt gezien als een deel van de opleiding voor cursisten. Vrijstelling is mogelijk. ▪ Gelijkaardig gesignaleerde problemen van en/of over cursisten mbt taal worden in groepssessies aangepakt. ▪ Meer overleg tussen vakdocenten en taalcoaches (bvb.: om de drie maanden fysiek overleg maar ook werken met een permanent

	cursistenvolgdossier via de server voor snelle feedback en signaleren van nieuwe problemen door taalcoaches en vakdocenten.)
wie doet wat	▪
wanneer	
waar	
hulpmiddelen	▪
Actiepunt 3	Leerondersteuning in groepssessies
doelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Werken aan studiemethode, studieplanning, faalangst, begeleiding bij taken, stageverslag. Dit kan via een module 'leren leren' via CBE (40u). Deze module wordt geïntegreerd aangeboden als onderdeel van de opleiding en is dus niet vrijblijvend. Cursisten kunnen hier wel van vrijgesteld worden. ▪
wie doet wat	▪ Via CBE?
wanneer	
waar	
hulpmiddelen	
ACTIES VOOR DE VAKDOCENTEN	
Actiepunt 1	Praktische workshop voor de vakdocenten rond hoe werken aan woordenschatuitbreiding en hoe mondelinge en schriftelijke feedback geven
doelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aandacht voor woordenschat: alledaagse taal, schooltaal en vaktaal. Hoe aan woordenschatuitbreiding werken in je les? ▪ Via lesvoorbereidingen en cursusmateriaal nagaan welke woordenschat cursisten als moeilijk ervaren en hoe je deze kan uitleggen. ▪ Leerkrachten krijgen tips over het geven van mondelinge en schriftelijke feedback. ▪ Het stimuleren van zelfcorrectie en zelfreflectie bij de leerlingen door met een checklist en symbolenlijst te werken. Wanneer lln te weinig feedback krijgen is de motivatie bij de lln. om zich te verbeteren erg klein. ▪ Individuele schrijfoopdrachten voorzien van checklisten.
wie doet wat	Workshop door HvN
wanneer	
waar	
hulpmiddelen	Bronnen: bestaande checklisten en symbolenlijsten van VDAB, Linguapolis, Hajer, Maaïke en Meestringa, Theun (2004).Taalgericht Vakonderwijs en Zo Gezegd
Actiepunt 2	Praktische workshop voor vakdocenten rond interactieve werkvormen i.c.m. gebruik van spreek-en schrijfkaders.
doelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Werkvormen introduceren die leerlingen aanzetten tot meer participatie. Studenten worden actiever betrokken bij de les, leren leerstof verwoorden. ▪ Kennismaken met het gebruik van spreek –en schrijfschema's. De spreek- en schrijfvaardigheid van de leerlingen verbetert. ▪ Interactieve werkvormen koppelen aan lesvoorbereidingen. De spreek- en schrijfvaardigheid van de leerlingen verbetert via interactieve opdrachten met ondersteuning van spreek -en schrijfkaders.
wie doet wat	Workshop door HvN
wanneer	
waar	

hulpmiddelen	
Actiepunt 3	Praktische workshop voor vakdocenten rond schriftelijke taalsteun en instructietaal in toetsen en examens
doelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kennismaken met werkvormen van schriftelijke taalsteun ▪ Leerkrachten kunnen aan de slag met tips om cursusmateriaal talig toegankelijker te maken. ▪ De vraagstellingen op toetsen, examens en in opdrachten zijn helder. ▪ Eigen cursusmateriaal en examenvragen onder de loep nemen tijdens de workshop.
Wie doet wat	Workshop door HvN met taalcoaches? Via workshop tips aanreiken en voorbeeld uittesten.
wanneer	
waar	
hulpmiddelen	Bronnen voor het ontwikkelen van de lijst met valkuilen: Wyns, Luc: Taalbeleid in de praktijk. In: Vonk. Jg 35, nr2 Kwaliteitsvolle toets- en examenvragen. OVSG. Hajer, Maaïke en Meestringa, Theun (2004).Taalgericht Vakonderwijs.
Actiepunt 4	Cursistendossier met taal- en leerinfo via leerplatform
Doelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opmaak van een soort taalleerportfolio/taalleerinfodocument binnen het cursistendossier waar: <ul style="list-style-type: none"> ▪ de taalhistoriek van de cursist in kaart gebracht wordt; ▪ informatie over de taalproblematiek en taalondersteuning die de cursist heeft, in vermeld staat. ▪ Leerkrachten die taal –of leerondersteuning geven en vakdocenten kunnen de taalleerportfolio raadplegen. Vakdocenten kunnen nagaan waaraan gewerkt is met de cursist. Cursist wordt gevolgd door zowel vakdocent als taal- en leercoach. Allen kunnen in het dossier feedback invullen en advies geven over wat aangepakt is en waaraan nog gewerkt moet worden.
wie doet wat	HvN kan ondersteunen.
wanneer	
waar	
hulpmiddelen	Voorbeelden taalportfolio's in andere centra.
ACTIES VOOR DE DIRECTIE EN CONTEXT	
Actiepunt 1	Werkgroep taalbeleid opstarten en aanstellen van een interne taalcoördinator
doelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Taalvisie formuleren ▪ Het is belangrijk in het proces van taalbeleid dat het centrum een taalvisie uitschrijft. De taalvisie bevat een algemene omschrijving van het doel van de werkgroep taalbeleid en de missie van de organisatie. Deze visietekst geeft weer waarom het centrum wil werken aan taal en welke engagementen hiervoor van de medewerkers gevraagd worden. ▪ Opstellen van een taalbeleidsplan: op basis van de taalvisie en de taalomgevingsanalyse nadenken over en komen tot concrete uitwerking van acties en doelstellingen in het kader van een taalbeleid. Acties op niveau van de cursisten, vakdocenten, directie en klasomgeving. ▪ Prioriteiten stellen binnen taalacties en deze evalueren. ▪ Taalbeleidscoördinator trekt de werkgroep maar wordt in de beginfase ondersteund door een externe procesbegeleider van het Huis van het

	Nederlands (taken en profiel, zie verder)
wie doet wat	▪
wanneer	▪
waar	▪
hulpmiddelen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hvn biedt ondersteuning om taalvisie op te maken ▪ Cursus 'Expert Taalbeleid' van CTO, een cursus gericht op o.a. taalbeleidscoördinatoren. http://cteno.be/nav=5,2,0
Actiepunt 2	▪ Taalrijke context creëren op school
doelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stimuleren en geven van taalinput aan cursisten. <p>Taalhoek voorzien in de pauzeruimte met:</p> <ul style="list-style-type: none"> - toegankelijke Nederlandstalige kranten zoals Wablieft maar ook andere kranten; - zelfstudiepakketten; - pc met websites rond NT2 (www.taalblad.be; www.oefenhierje.nederlands.be, zelf taal oefeningen opmaken ifv de opleiding die beschikbaar zijn op de pc) - posters met vakwoorden, schooltaalwoorden (uitleg en voorbeeld) - spreekwoord van de week, gedichten, grapjes.
wie doet wat	▪
wanneer	▪
waar	▪
hulpmiddelen	▪

VOORBEEDEN VAN MOGELIJKE TAAL- EN LEERBELEIDSACTIES OP VIER NIVEAUS

- **Directie**

- mogelijkheden creëren voor **taalondersteuning**. Bijvoorbeeld: voortraject, neventraject, taalgericht vakonderwijs, coaching, Nederlands op de opleidingsvloer, taaltaken op de stageplaats
- Opstarten van een **werkgroep taal- en leerbeleid** en aanstellen van een interne taal- en leercoördinator. De taken van de werkgroep zijn het uitschrijven en vormgeven van een taal- en leervisie, het opstellen van een taal- en leerbeleidsplan en uitvoering en evaluatie van de acties.
- de **talige instroomvereisten** als agendapunt op tafel leggen
- een **taalbeleidsplan ontwikkelen** door middel van taalwerkgroepen; visietekst; actieplan; ...
- Individuele en/of collectieve begeleiding op het vlak van taal- en studievoordigheden door een **studiebegeleider/zorgcoördinator**.
- ...

- **Context**

- **Taalrijke context** creëren op de school: bvb. Ophangen van woorden, kranten en boeken voorzien, instructies duidelijk formuleren bij kopieerapparaat, duidelijke bewegwijzering, standaardzinnen ophangen, ...
- mondeling taalgebruik van administratie scannen en eventueel bijsturen
- taalsteun aanbrengen in diverse ruimtes

- **Cursist :**

- mogelijkheden tot extra **taalondersteuning**:
 - bvb.: Inrichten van een geïntegreerd traject met een module taal- en studievoordigheden: In de opleiding wordt er een module taal- en leervoordigheden voorzien (van 2-3 uren) voor de studenten die dit wensen (of die laag scoren bij de intaketesten). Tijdens de module kan er individueel, in groep of zowel individueel als in groep gewerkt worden aan taal- en leervoordigheden. De module kan ingericht worden met behulp van coördinatie-uren of door een externe organisatie zoals het CBE.
 - Bvb.: Begeleiding op het vlak van taal- en studievoordigheden door studenten uit de lerarenopleiding: studenten uit de lerarenopleiding kunnen in het kader van een vak of hun stage cursisten extra ondersteuning bieden op het vlak van taal- en studievoordigheden.
- mogelijkheden bieden tot zelfevaluatie en opvolging voortgang cursisten en aanspreekpunt hierover aanbieden: bvb.: via cursistendossiers/taal- en leerportfolio met taal- en leerinformatie en werkpunten.
- drempelverlagend werken door beter onthaalbeleid
- sensibilisering via bevraging anderstaligen
- competenties en instapniveau in kaart brengen (functionele taaltoets)
- mogelijkheden bieden tot zelfstudie en leerstrategieën

- **Vakdocenten**

- **Begeleiding op het vlak van taal- en studievaardigheden** door een leerkracht die als mentor optreedt: elke leerkracht heeft een aantal leerlingen waarvan hij/zij het leertraject moet opvolgen (op basis van coördinatie-uren) en die ze moeten begeleiden en ondersteunen indien nodig.
- **Observeren van lessen** via Kijkwijzer 'Taalgericht Vakonderwijs': door elkaars lessen te observeren met behulp van een observatielijst, leren leerkrachten veel over taalgericht lesgeven en kunnen ze elkaar helpen meer taalgericht les te geven.
- Voldoende vorming en bijscholing bieden :
Volgen van **vormingen**: mogelijke onderwerpen zijn de volgende:
 - Taalgericht vakonderwijs
 - Tweedetaalverwerving en woordenschatuitbreiding
 - Geven van mondelinge en schriftelijke feedback
 - Gebruik van spreek- en schrijfkaders
 - Schriftelijke taalsteun
 - Instructietaal in toetsen en examens
 - Interactieve werkvormen
 - Tips over studievaardigheden
 - Motivatie van cursisten en omgaan met faalangst
- **Participatie aan werkgroep.** Inspraak motiveert.
Mogelijkheden geven om bijvoorbeeld taalgericht vakonderwijs te realiseren.
Bijvoorbeeld: ondersteuning taaldocent, vormingen, teamteaching, videocoaching.

Bron: Taalgericht naar werk

STAP 5,6,7: UITVOEREN, EVALUEREN, BIJSTUREN/VERANKEREN

Nadat je taal- en leerbeleidsplan af is en je acties geformuleerd zijn, komt de uitvoering ervan. Tijdens de uitvoering komen een aantal bemerkingen, verbeterpunten, suggesties naar boven. Het is dan ook belangrijk om de verschillende uitgevoerde acties te evalueren en bij te sturen. Zorg ervoor dat het taal- en leerbeleid verankerd is in het team door hen voldoende te betrekken bij de evaluatie en het formuleren van nieuwe ideeën. Op deze manier kunnen toekomstige nieuwe acties weer vorm krijgen en zijn ze gedragen. Veel succes!
